

Όσο περνούσε ο καιρός, γινόταν όλο και πιο φανερό πως η κυβέρνηση πίστευε πραγματικά τον ισχυρισμό της, ότι υπάρχει ένας «αυτόματος πιλότος» στην αγορά και στην οικονομία, που χαράζει για τη χώρα τη σωστή κατεύθυνση. Έστεκε αμήχανη, ακίνητη και αδιάφορη μπροστά στα προβλήματα. Δίσταζε να εμπλακεί στην επίλυση των κοινωνικών αντιπαραθέσεων. Αγνοούσε τα μακροπρόθεσμα και αντιμετώπιζε ευκαιριακά. Κυβερνούσε με την ουτοπική ελπίδα ότι τα προβλήματα τακτοποιούνται από μόνα τους, αυτόματα, χάρη σε φιλικά χτυπήματα στην πλάτη, πλατιά χαμόγελα και καθησυχαστικές διαβεβαιώσεις.

Η φοροδιαφυγή, ένα από τα μείζονα προβλήματα της χώρας, έπαψε να απασχολεί την κοινή γνώμη. Η κυβέρνηση, για να περιορίσει την αναπόφευκτη πολιτική φθορά της, μιμήθηκε την ιταλική κυβέρνηση του Σίλβιο Μπερλουσκόνι, ζητώντας από τις εφορίες να μην πιέζουν τους πολίτες για την πληρωμή των φόρων. Ακολούθησε επίσης το παράδειγμα του γάλλου προέδρου Νικολά Σαρκοζί, καταργώντας τον φόρο κληρονομιάς. Ήταν μια ρύθμιση ευπρόσδεκτη για την πλειονότητα των πολιτών, ρύθμιση όμως που ενίσχυε την κοινωνική ανισότητα και περιόριζε τα έσοδα του Δημοσίου σε μια περίοδο δημοσιονομικών δυσκολιών.

Τον Σεπτέμβριο του 2009 η διεθνής κοινή γνώμη θεωρούσε ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση, που είχε αρχίσει το 2007, ήταν πια σε φθίνουσα πορεία.³ Τα μέτρα που είχαν λάβει οι ανεπτυγμένες χώρες -δραστική μείωση των επιτοκίων, χρηματοδότηση των τραπεζών με δημόσιους πόρους σε πρωτόγνωρο ύψος, στήριξη ορισμένων κρατών από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο- είχαν προλάβει τη γενική οικονομική κατάρρευση. «Η κρίση

3. Βλ. Wolf, *Le Monde*, 8.9.2009, *Économie*, σελ. 2, Pisani-Ferry, *Le Monde*, 27.9.2009, *Économie*, σελ. 1.

οδεύει προς το τέλος της», διαπίστωναν οι οικονομικοί αναλυτές: «Απόδειξη είναι ότι στα χρηματιστήρια καταγράφεται ανοδική τάση των τιμών, στις αγορές υπάρχει προσφορά χρήματος, και οι τράπεζες αυξάνουν πάλι τα κεφάλαιά τους». Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ανακοίνωνε ότι οι οικονομικές προοπτικές διαγράφονταν ευνοϊκές για πρώτη φορά μετά τον Ιούνιο του 2007.

Η αισιοδοξία όμως ήταν συγκρατημένη. Η αισθητή βελτίωση δεν σήμαινε επάνοδο στην ομαλότητα. Προηγούμενες οικονομικές αναταραχές είχαν δείξει ότι κάθε κρίση αφήνει έντονα τραύματα, ανάλογα με τα ειδικά χαρακτηριστικά της, και, πάντως, η οικονομική δραστηριότητα και ο ρυθμός ανάπτυξης παραμένουν για καιρό σε χαμηλά επίπεδα.

Πράγματι, ήδη προς τα τέλη Σεπτεμβρίου πλήθαιναν οι επισημάνσεις ότι ανακύπτει ένα σοβαρό πρόβλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το θέμα του δημοσίου χρέους. Και τούτο διότι τα ελλείμματα των προϋπολογισμών σε πολλές χώρες είχαν ξεπεράσει κατά πολύ το ανώτατο επιτρεπτό όριο, 3% του ΑΕΠ. Τέτοια ελλείμματα, υπό τις συνθήκες ύφεσης που είχε προκαλέσει η κρίση, θα οδηγούσαν σε ταχύτατη αύξηση του δημοσίου χρέους. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη της εποχής, ήταν μάλλον πολύ νωρίς για να διαμορφώσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μια δημοσιονομική στρατηγική για την αντιμετώπιση του θέματος του χρέους. Μια πολύ γρήγορη αντίδραση, με αισθητό περιορισμό των δαπανών, θα αποτελούσε σοβαρό εμπόδιο για την ανάκαμψη.

Η Ελλάδα δεν επηρεάσθηκε δραστικά από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2008 η ύφεση που παρατηρήθηκε στην Ευρωζώνη ήταν εντονότερη απ' ό,τι στην Ελλάδα. Κυβερνητικοί παράγοντες ισχυρίζονταν ότι αυτή η ευνοϊκή εξέλιξη στην Ελλάδα οφειλόταν στην οικονομική